

Ananda Devi: a writer at the crossroads of cultures

Abstract: Ananda Devi is a francophone-Mauritian writer who lives (and creates) near Geneva. She is the author of numerous novels, short stories and volumes of poetry. Although the stories of her characters are fictitious, Devi's texts are strongly inspired by her native island, its history and its ethnic, cultural and linguistic heterogeneity. In her novels, Devi employs numerous stylistic devices to empower individuals who are regarded as worse, excluded from the society due to their deficits.

Keywords: Ananda Devi, Mauritius, novel

Ananda Devi¹ jest jedną z najwybitniejszych reprezentantek współczesnej literatury franko-maurytyjskiej. Zadebiutowała na scenie literackiej w wieku piętnastu lat (1972), zostając laureatką literackiego konkursu ORTF za najlepszą nowelę francusko-języczną *La Cité Atlee* (SAMUEL), a od ponad trzydziestu lat wydaje swoje teksty w największych domach wydawniczych we Francji: Gallimard i Grasset (SZTUKA). Ananda Devi urodziła się na Mauritiusie w rodzinie plantatorów trzciny cukrowej. Jej ojciec pracował w polu, a matka zajmowała się domem (SPEAR). Najmłodsza z trójki rodzeństwa zawsze mogła liczyć na wsparcie rodziców, którzy kładli duży nacisk na wykształcenie i rozwój artystyczny dzieci (JAROSZ, 2019, s. 158). Jak sama powtarza: „W moim domu zawsze było dużo książek. Moi rodzice uwielbiali czytać i opowiadać mi historie. Mój ojciec opowiadał mi bajki, a moja matka fragmenty Ramayany i Mahabaraty” (SAMUEL).

W liceum Ananda Devi zdobyła stypendium i wyjechała na studia do Londynu, gdzie następnie obroniła doktorat z antropologii. Mimo że – jak sama podkreśla – pasjonuje się językiem, nie zdecydowała się na studia z nim związane, żeby nie rozebrać go na części i nie zepsuć magii, która mu towarzyszy (SAMUEL).

Aktualnie Ananda Devi mieszka pod Genewą, gdzie pisze, a wcześniej pracowała jako tłumacz. W ostatnich latach najwięk-

1 Ananda Devi nie jest prawdziwym nazwiskiem pisarki, lecz jej pseudonimem, to skrót utworzony z nazwisk: Nirsilmloo – jej panińskiego nazwiska i Anenden – nazwiska męża (JAROSZ, 2019, s. 147).

szą sławę przyniosły pisarze powieści, choć nie należy zapominać, że Devi wydała ponad trzydzieści nowel, napisanych w kilku językach: francuskim, kreolskim i angielskim², trzy zbiory poezji, a w 2011 roku pisarka opublikowała również tekst o charakterze autobiograficznym: *Les hommes qui me parlent*. Jej książki tłumaczone są na kolejne europejskie języki i zdobywają czytelników w kolejnych krajach.

Ananda Devi należy do pierwszej generacji maurytyjskich pisarzy post-niepodległościowych (piszących po 1968) i do drugiej fali pisarek maurytyjskich piszących w języku francuskim. Vicram Ramharai, badacz literatury franko-maurytyjskiej, przedstawia ją także jako pierwszą maurytyjską „nie-białą” pisarkę publikującą na wyspie (RAMHARAI, 2006, s. 189–190). Ananda Devi kategoryzowana jest na wiele sposobów: w nurtach postkolonialnym czy feministycznym, jako pisarka insularna oraz zaangażowana. Jak widać nie jest jej łatwo uciec od klasyfikacji i etykiet, tym bardziej biorąc pod uwagę historię miejsca, z którego pochodzi (dynamicznie rozwijające się, pluralistyczne społeczeństwo maurytyjskie), tudzież tematykę jej powieści. Dlatego tak ważna dla lektury tekstów Anandy Devi jest znajomość kontekstu historyczno-społecznego, z którego wyrosła. Jak twierdzi Vicram Ramharai: „Pisarz, jakikolwiek by był, jest wytworem społeczeństwa, w którym się rozwija. Jest zatem normalne, że odtwarza życie społeczne w takiej czy innej formie czy estetyce – w swoich pracach. Czy to po to, by głosić przynależność do tego społeczeństwa, czy to wręcz przeciwnie, żeby je krytykować. Dlatego też trudne jest dla pisarza pozostanie całkiem neutralnym” (RAMHARAI).

Teksty Anandy Devi zdecydowanie nie należą do neutralnych. Kumulują w sobie cały wachlarz długo tłumionych emocji bohaterów, które odzwierciedlają ich relacje ze światem: zarówno z innymi ludźmi, jak i z przestrzenią. Miejsce, z którego pisarka pochodzi, ma zatem istotny wpływ na tematykę jej powieści.

Jak mówi o sobie i mieszkańcach Mauritiusa pisarka: „Wszyscy jesteśmy imigrantami, a nasza historia trwa niewiele ponad trzy stulecia” (CORIO, 2005, s. 146). Mauritius to przecież bezludna niegdyś wyspa, odkryta przez Portugalczyków na początku XVI wieku (TOUSSAINT, 1971, s. 23). Po dwóch nieudanych holenderskich próbach, została skolonizowana w 1721 roku przez Francuzów, a w 1812 roku przejęta przez Brytyjczyków. Jej dynamiczny rozwój wymagał dużych nakładów taniej siły roboczej, co wymusiło sprowadzenie na wyspę tysięcy niewolników i pracowników rolnych. Wyspa stała się w ten sposób domem nie tylko

2 Wydane w kolekcji „Maurice” wydawnictwa Immedia, założonego i prowadzonego przez innego maurytyjskiego pisarza – Barlena Pyamootoo (GALIBERT, dostęp: 14.03.2020).

dla europejskich kolonizatorów, lecz także dla potomków malgaskich i mozambickich niewolników, sprowadzonych na wyspę przez Francuzów, a potem – już za brytyjskiego panowania, po zniesieniu niewolnictwa w 1835 roku – dla indyjskich kulisów oraz dla przybyłych na wyspę handlarzy i pracowników chińskich. Na przestrzeni nieco ponad 2000 km² żyją zatem potomkowie przybyłych na Mauritius mieszkańców trzech kontynentów: Afryki, Azji i Europy. Jak podkreśla Ananda Devi: „Najważniejsze jest jednak to, że historia [Mauritiusa] opiera się na dwóch fundamentalnych rozłamach: niewolnictwie, z całym towarzyszącym mu obciążeniem historycznym, oraz na tym, co historyk Hugh Tinker nazwał »nowym systemem niewolniczym«, czyli na sprowadzeniu indyjskich robotników jako taniej siły roboczej do kolonii. [...] Trudno jest wyjść bez szwanku spod takiego historycznego obciążenia” (CORIO, 2005, s. 146). Historia wyspy naznaczona jest krwawą walką o wpływy, a wyzysk i handel ludźmi leżą u podłoża społeczeństwa maurytyjskiego. Oswojenie i akceptacja tejże historii stanowią jedno z największych wyzwań społeczeństwa maurytyjskiego, a jej echa przenikają pejzaż literacki wyspy, z którego to wyłania się obraz wyspy daleki od przyśłowiowego raju.

Krwawa historia wyspy nie jest jedynie źródłem jej problemów. Thomas Eriksen, norweski antropolog, nazywa Mauritius „laboratorium różnorodności” (ERIKSEN, 1998, s. IX), gdyż wynikający z tej samej historii maurytyjski pluralizm stanowi źródło bogactwa wyspy; zarówno etnicznego, kulturowego, jak i językowego, a także – jak podkreśla sama pisarka – wynikającej z nich hybrydowości, inspiracji dla jej tekstów, którą w jednym z wywiadów nazywa „źródłem szczęśliwej różnorodności” (CORIO, 2005, s. 145).

Jak zaznacza Jean-Louis Joubert (JOUBERT, 1991, s. 103), na wyspie usłyszeć można siedemnaście, a nawet osiemnaście języków – ich liczba zmienia się w zależności od cytowanego źródła: a językiem urzędowym, którym jest angielski, mówi niecały procent populacji (CIA). Pisarz maurytyjski staje zatem przed trudnym zadaniem – wyboru języka literackiej ekspresji. Choć samej pisarce ten wybór wydaje się naturalny, rodzi on wiele pytań u europejskiego badacza. Wychowana w wielojęzycznym społeczeństwie pisarka stykała się na co dzień z wieloma językami: w domu i najbliższym otoczeniu rozmawiano po kreolsku, jej matka mówiła do niej w telugu, w szkole komunikowano się po francusku, a w radio można było usłyszeć jeszcze więcej języków, w tym angielski, hindi i kantoński. Sama pisarka następująco podsumowuje swoją sytuację językową: „Dziś mam zwyczaj mawiać, że moim językiem ojczystym jest kreolski, językiem serca jest francuski, a językiem mojej matki jest telugu” (CORIO, 2005, s. 147). W swoich powieściach Ananda Devi uprzywilejowa-

ła język francuski, aczkolwiek opublikowała także kilka pojedynczych tekstów w językach kreolskim i angielskim, a jej powieści zawierają liczne wtręty z innych języków, zwłaszcza wspomnianego już kreolskiego, który jest językiem najbliższym wielu bohaterom powieści.

Ananda Devi jest autorką dwunastu powieści. Większość z nich rozgrywa się w przestrzeni maurytyjskiej oraz tych historycznie lub administracyjnie z nią związanych (akcja *Soupir* rozgrywa się na Rodrigues, a *Indian Tango* w Delhi). Akcję dwóch ostatnich (*Les jours vivants* i *Manger l'aurte*) pisarka przeniosła do zachodniego świata. Zmiana miejsca fabuły ma nadać tematyce powieści bardziej uniwersalny wymiar.

Jej pierwsza powieść, *Rue de la Poudrière* (1989), jest historią zaniedbanej przez rodziców dziewczyny, która zostaje prostytutką. Kiedy nieświadoma tożsamości jednego z klientów dowiaduje się, że spała z własnym ojcem, popełnia samobójstwo. Bohaterka *Le voile de Draupadi* (1993), hinduska z wykształconej rodziny, mimo że nie wierzy w moc religijnych obrzędów, zmuszona jest do wykonania rytuału przejścia po rozżarzonych węglach, żeby wyprosić u indyjskich bogów (bezskutecznie) zdrowie swojego dziecka. W *L'Arbre fouet* (1997) bohaterka powieści Anéena, jej ojciec i jej mąż wierzą, że kobieta jest kolejnym wcieleniem niegdyś żyjącej Déviki, ojcobójczyni. Żadne z nich nie jest w stanie zaakceptować karmy, którą dziewczyna została naznaczona. Bohaterka uwalnia się od niej dopiero wtedy, kiedy symbolizującą ją drzewo zostaje ścięte. *Moi, l'interdite* (2000) to narracja dziecka, następnie kobiety, której płęć i zajęcza warga stają się wytłumaczeniem wszelkich rodzinnych niepowodzeń. Odrzucona przez najbliższych, zaniedbana i zmaltretowana, żyje zamknięta w piecu do wypalania wapna. *Pagli* (2001) opowiada historię zakazanej miłości, w którą ośmiela się zaangażować hinduska mężatka. Siłą odseparowana od kreolskiego kochanka, zostaje uwięziona w kurniku, gdzie w trakcie ulewnych deszczy, topi się. Za złamanie zasad wyznaczonych przez zbiorowość kobieta zapłaciła najwyższą cenę – straciła życie. *Soupir* (2002) przedstawia historię całej grupy ludzi uznanych przez społeczeństwo za zbędnych ze względu na różnorodne ułomności. Bohaterowie żyją w skrajnej biedzie, nie mają pracy, cierpią z powodu chorób i niepełnosprawności – czerpią ze społeczeństwa nic do niego nie wnosząc. Pozostawieni sami ze swoimi problemami, wynoszą się z miasta na tytułowe wzgórze w poszukiwaniu lepszego życia. Na próżno, gdyż pozostawieni sami sobie, nie są w stanie sprostać trudnym życiowym warunkom. *La vie de Joséphin le fou* (2003) to historia dziecka zaniedbanego przez matkę, odtrąconego przez ludzi, którego usilne pragnienie miłości zmienia w potwora i mordercę. Zarówno *La vie de Joséphin le fou* jak i wcześniej wspomnianą *Moi, l'interdite* można traktować jako studia ludzkiego okrucieństwa (z powodu

ogromu krzywd, których doświadczają bohaterowie). *Ewa ze swych zgłiszcz* (2006) przedstawia historię czworga młodych ludzi z wykluczonej dzielnicy Port-Louis, którzy mimo że dorastają w środowisku przesiąkniętym przemocą i alkoholizmem, starają się odnaleźć w nim swoje miejsce. *Indian Tango* (2007) to powieść o kobietach, ich życiu i pragnieniach, relacji z mężczyznami i poszukiwaniu miejsca w patriarchalnym społeczeństwie Indii, któremu się przeciwstawiają. *Zielone Sari* (2009), to analiza wypełnionych przemocą relacji rodzinnych (ojca z żoną, a następnie z córką i wnuczką), prowadzona z perspektywy umierającego kata-narratora. *Les jours vivants* (2013) to historia czekającej na miłość starszej kobiety, która za wszelką cenę stara się jej zaznać, a także konsekwencji jej naiwnych decyzji. *Manger l'autre* (2018) jest kolejną książką Anandy Devi skoncentrowaną wokół trudnej relacji pierwszoplanowej bohaterki, chorobliwie otyłej nastolatki, z bliskimi i otaczającym ją społeczeństwem. Pisarka kolejny raz zwraca uwagę na konsekwencje społecznego stygmatu.

Nawet tak pobieżna analiza powieści Anandy Devi pozwala wyodrębnić kluczowe elementy, wokół których skoncentrowana jest ich akcja oraz zauważyć podobieństwo poruszanych przez pisarkę problemów, które powieść jako gatunek pozwala wyeksponować.

Szkieletem większości z nich jest niewątpliwie wyspa i elementy, które ją tworzą, a tym samym nadają rytm powieściom: ocean, trzcina cukrowa, słońce i wiatr. Pisarka przybliży ją ograniczonymi środkami. Czasem używa jedynie pojedynczych obrazów, dźwięków czy zapachów, przenikających do świata bohaterów, a także emblematycznych dla wyspy roślin czy potraw. „Dorastałam w zapachu [...] wywarów z rzodkwi i zielonych naci” (DEVI, 2000, s. 28), „tego dnia trzcina spłonęła, a wiatr przyniósł mi gorzki zapach palonego karmelu” (DEVI, 2000, s. 17) – opowiada Mouna, bohaterka *Moi, l'interdite*. Wyspa nie jest jedynie tłem powieści, urasta często do rangi osobnej postaci. Za pomocą natury i żywiołów wyspa staje się dla bohaterów matką i pocieszycielką, jest świadkiem ludzkiej krzywdy. W przypadku *Joséphina*, narratora z *La vie de Joséphine le fou*, taką rolę pełni morska woda: „Bardzo szybko morze obmyło i uleczyło moje rany” (DEVI, 2003, s. 19). Wyspa przedstawiana jest także jako granica perspektyw, do których zredukowani są protagoniści: „Horyzonty i oczekiwania są tutaj ograniczone. [...] Wszyscy urodziliśmy się zamknięci” (DEVI, 2002, s. 13), podkreśla Patrice Éclairé, narrator *Soupir*. Wyspa (a zwłaszcza oddalony od kontynentów Mauritius) to przestrzeń zamknięta i izolująca, która kształtuje życie bohaterów oraz naznacza całym bagażem doświadczeń, zwłaszcza niejednoznaczną i trudną do oswojenia przeszłością. Pisarka zwraca uwagę na relacje przestrzeni (i poszczególnych jej miejsc) z człowiekiem, na to, jak wzajemnie się modelują i przenikają.

Historyczna fragmentaryczność przestrzeni sprawia, że powieść umożliwia uzupełnienie i oswojenie niepełnej historii Mauritiusa (MAGDELAINE-ADRIANJAFITRIMO, 2006, s. 198–199) – kolejnej składowej powieści Anandy Devi. Właśnie z tego powodu przeszłość wyspy nigdy nie stanowi sedna powieści, a materializuje się w pojedynczych miejscach (wzgórze czy Bwa Mor z *Soupir*), przedmiotach (drzewo chłosty z *L'Arbre fouet* czy wóz z *Soupir*) czy postaciach (strychowa babka z *Moi, l'interdite* czy Constance z *Soupir*) oddając w ten sposób fragmentaryczność a zarazem złożoność maurytyjskiej historii. Zakodowana w wybranych miejscach i osobach zdaje się warunkować życie nieświadomych jej bohaterów, jest też źródłem drzemiących w nich niepokojów, a brak zakorzenienia przekłada się na trudność w budowaniu tożsamości postaci.

Zrozumienie własnego miejsca w świecie jest ważną częścią życia bohaterów Anandy Devi. Niektórzy z nich stają przed trudnym zadaniem zredefiniowania na nowo własnej tożsamości, odszukania jej i adaptacji do życia, jakie prowadzą, oraz do miejsca, w którym się znajdują. Przed takim zadaniem staje chociażby Royal Palm, kolejny bohater *Soupir*, który zaraz po narodzinach został porzucony na śmietniku. Jedynym łącznikiem chłopca z tajemniczą przeszłością jest hotelowy ręcznik, w którym go znaleziono (i po którym otrzymał imię). Pozbawiony historii, pozbawiony punktów odniesienia, na próżno szuka celu swojego życia. Inny z bohaterów *Soupir*, Ferblanc, także musi zrekonstruować na nowo swoje miejsce w społeczeństwie. Ten dotknięty bielactwem chłopiec, o wymownym imieniu (Ferblanc znaczy Bielejący), wraz ze stopniową dekoloryzacją skóry traci nie tylko pozycję społeczną, lecz także kontrolę nad własnym życiem, którą bezskutecznie stara się odzyskać. Problem zagubionej tożsamości jest elementem charakterystycznym wszystkich powieści Anandy Devi, nie tylko tych, których akcja osadzona jest w wyspiarskiej przestrzeni. W *Manger l'autre* bohaterka-narratorka powieści relacjonuje poszukiwanie celu i swojego miejsca w świecie oraz trudności, które towarzyszą jej w budowaniu pewności siebie, a tym samym własnej tożsamości.

Pluralizm maurytyjski, i wynikająca z niego hybrydowość, stanowią kolejny ważny element twórczości Anandy Devi, która wyznaje w jednym z wywiadów: „sama jestem głęboko hybrydowa w tym kim jestem i jak piszę” (CORIO, 2005, s. 146). Ta różnorodność etniczna, kulturowa i językowa charakteryzuje nie tylko samą pisarkę, lecz także jej twórczość, przenikając ją na wielu poziomach – począwszy od połączenia orientalnych i okcydentalnych inspiracji, zestawienia różnych języków, aż po uprzywilejowanie Innego w fabule, w tym właśnie wybitcie na pierwszy plan postaci hybrydowych, z pogranicza kultur, o niejasnym pochodzeniu, czy też uznanych za inne, gdyż nie wpi-

sujące się w normy wyznaczone przez zbiorowość. Bohaterowie powieści Anandy Devi odbiegają zachowaniem lub wyglądem od reszty społeczeństwa. Studium postaci, jej problemów i lęków, a zwłaszcza wspomniana hybrydowość i inność wynikające z historii wyspy i braku ancestralnego zakorzenia, znajdują się w centrum refleksji pisarki.

W swoich utworach Ananda Devi oddaje głos postaciom, które nigdy nie otrzymałyby go w świecie rzeczywistym. Bohaterowie jej powieści to zazwyczaj jednostki postrzegane społecznie jako słabsze (choć biorąc pod uwagę ciężar stygmatu, jakim są obciążone przez najbliższych lub społeczność, wydają się posiadać dużo więcej siły niż pozostali). Zakwestionowana przez społeczeństwo użyteczność, a ściślej jej brak, wyklucza ich z pełnego udziału w nim, często już na poziomie rodzinnym. Są to postaci zepchnięte do gorszej jakościowo przestrzeni, a nawet do niej zredukowane, ponieważ przestrzeń ta odzwierciedla przypisane im przez społeczeństwo cechy: jałowości i nieużyteczności społecznej. Dlatego też świadomi swych braków bohaterowie *Soupir* decydują się usunąć z życia mieszkańców Port-Mathurin i przenoszą się na wzgórze, którego ziemia przypomina opisem ich samych: „Była wypłowiata i sucha. Nie zdolna niczym obrodzić” (DEVI, 2002, s. 51) – zauważa wspomniany wcześniej Patrice Éclairé, narrator *Soupir*. Niektórzy nie mają nawet takiego wyboru, ponieważ przyszli na świat już w tym „gorszym miejscu”, jak chociażby Sad, Ewa, Clélio czy Savita z *Ewy ze swych zgłiszcz*. Z powodu wiejskiego przesądu bohaterka *Moi, l'interdite* zostaje uwięziona w piecu do wypalania wapna. Ze względu na swoją chorobę bohaterka *Manger l'autre* zostaje ograniczona do przestrzeni własnego domu, a z biegiem czasu i wzrostem wagi do własnego pokoju i łóżka. Bohaterowie z powieści Anandy Devi są wykluczeni z dostępu do podstawowych dóbr i praw, którymi dysponuje pozostała część społeczeństwa oraz pozbawieni więzi z tymże społeczeństwem. Co istotne, choć posiadają wiele cech wspólnych, protagoniści powieści Anandy Devi nie tworzą homogenicznej grupy, różnią się wiekiem, płcią, statusem społecznym, czy miejscem zamieszkania. W swoich utworach pisarka zwraca szczególną uwagę na nierówne rozłożenie sił w społeczeństwie i dysproporcje między jego członkami. Bohaterowie jej powieści, to postaci naznaczone piętnem, które odciska na nich rola społeczna, status, tryb życia, czy też różnorodne, określone przez społeczeństwo, kryteria (brak pracy, bieda, choroba). Ze względu na to piętno, często padają oni ofiarą wykluczenia społecznego.

W większości powieści Anandy Devi narracja oddana jest pierwszoplanowemu bohaterowi (bądź jednemu z nich, jak w przypadku *Soupir*). Z wyjątkiem *La vie de Joséphin le fou*, w której pierwszo-osobowy monolog odtwarza język – pełen licznych błędów językowych i praktycznie pozbawiony znaków inter-

punkcyjnych – postaci społecznie zaniedbanej, narracja w powieściach Anandy Devi prowadzona jest poprawną francuszczyzną. Inaczej jest w dialogach (a często także i w refleksjach) protagonistów, gdzie język często odzwierciedla ten, którym mogłyby posługiwać się rzeczywiste postaci. Stąd wiele wtrętów z innych niż francuski języków, kreolskiego czy nawet hindi, zdecydowanie bliższych protagonistom niż francuski. Obce dla europejskiego czytelnika kreolizmy, wplecione w fabuły powieści, a także brak chronologii wydarzeń pozwalają czytelnikowi uzmysłowić sobie społeczne zagubienie i niepewność, które odczuwają bohaterowie.

Co więcej, użycie kreolskiego w dialogach podkreśla niższy status społeczny bohaterów. Należy pamiętać, że choć kreolski stanowi język codziennej komunikacji większości społeczeństwa maurytyjskiego, nie posiada on statusu równorzędnego francuskiemu (RAMHARAI, 2006, s. 176).

Oddając głos jednostce społecznie wykluczonej Ananda Devi zwraca uwagę czytelnika na perspektywę Innego i rehabilituje swoich bohaterów. Obranie perspektywy jednostki uznanej społecznie za gorszą (w tym wykluczonej) pozwala czytelnikowi poznać świat jej oczami i towarzyszyć bohaterowi w poszukiwaniu własnego ja oraz rekonstrukcji zranionej tożsamości (społecznie, etnicznie czy narodowo zagubionej). W wielu swoich powieściach Ananda Devi wysuwa na pierwszy plan kobietę, zwracając uwagę na z góry przypisane jej miejsce i rolę w patriarchalnym społeczeństwie oraz jej relacje z tymże społeczeństwem. Pisarka podkreśla, że wizja kobiety jako oddanej żony i matki, związane z tym nadużywanie tego statusu ze strony mężczyzn, są ciągle jeszcze mocno zakorzenione społecznie.

Jako antropolożka, Ananda Devi potrafi zanurzyć czytelnika w głąb ludzkiej natury, wywlekając na światło dzienne wszelkie ludzkie strachy i przypadłości. Przemoc, agresja, wrogie instynkty, które drzemą w najdalszych zakamarkach ludzkiej duszy, stają się elementem charakterystycznym jej powieści. Zanurzone w kulturze hinduskich i europejskich bajek utwory Anandy Devi oscylują między rzeczywistością a snem.

Literatura Anandy Devi analizuje mroczne oblicze człowieka, popychając swoje postaci do granic człowieczeństwa. Podobnie jak cała generacja pisarzy maurytyjskich, pisarka zrywa z rajską wizją wyspy. W swoich tekstach obnaża to, przed czym (i tych, przed którymi) ludzie najczęściej odwracają wzrok: odsłaniając ciemną stronę postkolonialnego raj. Ananda Devi stawia w centrum swoich rozważań człowieka, prowadząc czytelnika w głąb jego mrocznych pragnień i rządzących nim popędów (a może i swoich własnych?).

Analizując tematykę powieści Anandy Devi można zauważyć pewną prawidłowość: z tematów bliskich (choć tylko pozornie)

jedynie mieszkańcom Mauritiusa, pisarka przechodzi do tych uniwersalnych, pozbawionych (dla nas) egzotycznych lokalizacji. Zanurzywszy wprawdzie czytelnika w mrocznych zakamarkach historii maurytyjskiej, której niewolnicza przeszłość ożywa w bohaterach i niejako kieruje ich życiem, obnażywszy przed nim problemy wynikające z pluralizmu etnicznego, pisarka przenosi czytelnika w głąb ludzkiej duszy i mrocznych instynktów, gdyż to człowiek jest jądrem fabuły powieści.

Bibliografia

- CORIO Alessandro, 2005: *Entretien avec Ananda Devi*. « Francofonia », nr 48, s. 145–167.
- DEVI Ananda, 1989: *Rue de la Poudrière*. Abidjan: Nouvelles Éditions Africaines.
- DEVI Ananda, 1993: *Le voile de Draupadi*. Paryż: Harmattan.
- DEVI Ananda, 1997: *L'Arbre fouet*. Paryż: Harmattan.
- DEVI Ananda, 2000: *Moi, l'interdite*. Paryż: Dapper.
- DEVI Ananda, 2001: *Pagli*. Paryż: Gallimard.
- DEVI Ananda, 2002: *Soupir*. Paryż: Gallimard.
- DEVI Ananda, 2003: *La vie de Joséhin le fou*. Paryż: Gallimard.
- DEVI Ananda, 2006: *Ève de ses décombres*. Paryż: Gallimard.
- DEVI Ananda, 2007: *Indian Tango*. Paryż: Gallimard.
- DEVI Ananda, 2009: *Sari vert*. Paryż: Gallimard.
- DEVI Ananda, 2013: *Les jours vivants*. Paryż: Gallimard.
- DEVI Ananda, 2018: *Manger l'autre*. Paryż: Gallimard.
- ERIKSEN Thomas, 1998: *Common Denominators*. Oxford: Berg.
- JAROSZ Krzysztof, 2018: *Zielone Sari*. Katowice: W Podwórku.
- JAROSZ Krzysztof, 2019: *Ewa ze swych zgliszcz*. Gdańsk–Katowice: W Podwórku.
- JOUBERT Jean-Louis, 1991: *Littératures de l'Océan Indien*. Vanves: EDICEF.
- MAGDELAINE-ADRIANJAFITRIMO Valérie, 2006: *Histoire et mémoire: varitions autour de l'ancestralité et de la filiation dans les romans francophones réunionnais et mauriciens*. « Revue de la littérature comparée », nr 318, s. 198–199.
- RAMHARAI Vicram, 2006: *Le champ littéraire mauricien*. « Revue de littérature comparée », nr 318, s. 173–194.
- RAMHARAI Vicram: *La littérature mauricienne de la langue française et diaspora indienne*, s. 191–206. <https://docplayer.fr/10586351-Litterature-mauricienne-de-langue-francaise-et-diaspora-indienne-vicram-ramharai.html> [dostęp: 14.02.2020].

Źródła internetowe

CIA, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/mp.html> [dostęp: 14.02.2020].

GALIBERT Nivoelisoa, <http://ile-en-ile.org/pyamootoo/> [dostęp: 14.02.2020].

[Http://ile-en-ile.org/devi/](http://ile-en-ile.org/devi/) [dostęp: 14.02.2020].

SAMUEL Vanessa, <https://www.5plus.mu/node/14840> [dostęp: 14.02.2020].

SPEAR Thomas, <https://www.youtube.com/watch?v=HJSIOLMvnBQ> [dostęp: 14.02.2020].

SZTUKA Maria, <http://gazeta.us.edu.pl/node/426113?fbclid=IwAR3XlGA-Hoob8pj1CBg5CYkDki2a1f9QmLF9mprsh6YtH4L9bt4XuSdlv8w> [dostęp: 14.02.2020].